УДК 343.32 (477)
DOI https://doi.org/10.32782/klj/2026.3.40

Рощина І. О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0002-3765-2091

Кришевич О. В.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-6136-8106

ПЕРЕДАЧА АБО ЗБИРАННЯ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ СЛУЖБОВУ ІНФОРМАЦІЮ, ЗІБРАНУ У ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ, КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, У СФЕРІ ОБОРОНИ КРАЇНИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Сучасні воєнні конфлікти характеризуються активним використанням інформаційних, розвідувальних та контррозвідувальних можливостей, що зумовлює необхідність належного захисту не лише відомостей, які становлять державну таємницю, а й іншої інформації з обмеженим доступом. Специфіка ст. 330 КК України зумовлює необхідність її самостійного дослідження, оскільки предметом кримінального правопорушення є не будь-яка службова інформація, а спеціально визначена законом категорія відомостей, пов'язана з оперативно-розшуковою, контррозвідувальною діяльністю або сферою оборони країни. У статті здійснено кримінально-правовий аналіз складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 Кримінального кодексу України, що встановлює відповідальність за передачу або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, які становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Службова інформація у зазначених сферах може безпосередньо стосуватися функціонування правоохоронних органів, контррозвідувального забезпечення, оборонного планування, організації відповідних заходів та інших аспектів забезпечення національної безпеки. Чинна редакція норми передбачає відповідальність за відповідні дії за умови відсутності ознак державної зради або шпигунства, що породжує низку проблем при кримінально-правовій кваліфікації. Досліджено в статті об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, особливості предмета посягання, характеристики суб'єкта та форми вини. Окрему увагу приділено проблемі розмежування ст. 330 КК України з державною зрадою, шпигунством та інших кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, а також визначенню критеріїв відмежування службової інформації від відомостей, що становлять державну таємницю. Обґрунтовано, що ключовими критеріями розмежування мають виступати предмет посягання, спрямованість умислу, спеціальна мета, характер адресата інформації, спосіб її отримання та передачі, а також спрямованість діяння на заподіяння шкоди національній безпеці України. Крім того, необхідність удосконалення кримінально-правового та інформаційно-правового механізму охорони відомостей з обмеженим доступом в умовах воєнного стану.

Ключові слова: *службова інформація, оперативно-розшукова діяльність, контррозвідувальна діяльність, оборона країни, національна безпека, державна зрада, шпигунство, кримінальне правопорушення, кримінально-правова кваліфікація, відмежування, інформація з обмеженим доступом, державна таємниця, кримінальна відповідальність, відомості.*

© Рощина І. О., Кришевич О. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Roshchina I. O., Kryshevych O. V. Transfer or collection of information constituting official information gathered in the course of operational-investigative, counterintelligence activities, in the field of national defense: criminal-law characterization and distinction from criminal offenses against the foundations of national security

Abstract. Modern military conflicts are characterized by the active use of information, intelligence, and counterintelligence capabilities, which necessitates the proper protection not only of information constituting state secrets but also of other information with restricted access. The specific nature of Article 330 of the Criminal Code of Ukraine necessitates a separate study of this provision, since the subject of the criminal offense is not just any official information, but a category of information specifically defined by law that is related to operational-investigative and counterintelligence activities or the country's defense sector. This article provides a criminal law analysis of the elements of the criminal offense set forth in Article 330 of the Criminal Code of Ukraine, which establishes liability for the transfer or collection–with the intent to transfer–to foreign enterprises, institutions, organizations, or their representatives of information constituting official information gathered in the course of operational-investigative and counterintelligence activities, in the field of national defense. Official information in these areas may directly concern the functioning of law enforcement agencies, counterintelligence support, defense planning, the organization of relevant measures, and other aspects of ensuring national security. The current version of the provision establishes liability for such actions provided there are no signs of treason or espionage, which raises a number of issues regarding criminal classification.

This article examines the objective and subjective elements of a criminal offense, the specific features of the object of the offense, the characteristics of the perpetrator, and the forms of guilt. Particular attention is paid to the problem of distinguishing Article 330 of the Criminal Code of Ukraine from treason, espionage, and other criminal offenses against the foundations of Ukraine's national security, as well as to defining the criteria for distinguishing official information from information constituting a state secret. It is argued that the key criteria for distinguishing between these offenses should be the subject of the offense, the direction of intent, the specific purpose, the nature of the recipient of the information, the method of its acquisition and transmission, as well as whether the act is directed at causing harm to Ukraine's national security. Furthermore, the paper highlights the need to improve the criminal law and information law mechanisms for protecting restricted-access information under martial law.

Key words: *classified information, operational and investigative activities, counterintelligence activities, national defense, national security, treason, espionage, criminal offense, criminal classification, distinction, restricted-access information, state secret, criminal liability, information.*

Постановка проблеми. В умовах тривалої збройної агресії проти України питання кримінально-правової охорони інформації, пов'язаної із забезпеченням державної та національної безпеки, набуває особливого значення [1]. Одним із кримінально-правових засобів такого захисту є ст. 330 КК України, яка передбачає відповідальність за передачу або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни [3]. Оперативно-розшукова діяльність законодавчо визначається як система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [10]. Контррозвідувальна діяльність, своєю чергою, є спеціальним видом діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, спрямованим, зокрема, на попередження, своєчасне виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам безпеці України [11]. Звідси випливає, що службова інформація, яка формується внаслідок таких видів діяльності, має підвищену цінність для держави, а її незаконне передання може створювати передумови для зриву оперативних заходів, розкриття способів діяльності відповідних органів, встановлення причетних до них осіб та інших негативних наслідків. Інформація, яка раніше могла мати переважно внутрішньовідомче значення, сьогодні може прямо стосуватися обороноздатності, діяльності правоохоронних органів, контррозвідувального забезпечення та функціонування сектору безпеки і оборони [9]. Одним із основних принципів кримінального права є вимога юридичної визначеності, оскільки особа повинна мати можливість передбачити, які саме відомості мають спеціальний правовий статус і які дії щодо них є кримінально караними. Тому особливої актуальності набуває питання належного документального оформлення статусу службової

інформації, визначення режиму доступу до неї, кола осіб, які мають право з нею працювати, а також процедур її передачі, зберігання та використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом досліджувалася у працях представників науки кримінального права, інформаційного права, теорії державної безпеки та кримінології. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за передачу або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 330 КК України) розглядалися в роботах таких учених, як Ю. Бабій, В. Базелюк, Ю. Безсусідня, В. Бойчук, Т. Вислоцька, О. Володавська, О. Горпинюк, О. Зозуля, Є. Мелеховець, В. Олійник, О. Самойлова, О. Тихомиров, О. Тугарова та ін. Проте до цього часу залишається чимало недосліджених питань, що потребує подальших наукових розвідок. Особливе місце у відповідних дослідженнях посідають питання кримінально-правової характеристики державної зради, шпигунства, розголошення державної таємниці, незаконного поводження з інформацією та документами, що містять відомості з обмеженим доступом.

Мета статті є комплексна кримінально-правова характеристика кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, визначення його об'єктивних і суб'єктивних ознак, проблем кваліфікації та розмежування із суміжними складами кримінальних правопорушень, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення правозастосування.

Виклад основного матеріалу. Основною складовою дослідження виступає предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, є відомості, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни**.** Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає, що до службової може належати, зокрема, інформація, зібрана у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, якщо її не віднесено до державної таємниці.

Тобто, предмет кримінального правопорушення – службова інформація (зокрема, з грифом «Для службового користування») у сфері оборони країни, зібрана в процесі оперативно-розшукової або контррозвідувальної діяльності. Ця інформація може бути як конфіденційною, так і неконфіденційною, але іншою службовою. К*онфіденційна інформація* – це інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може бути предметом кримінального правопорушення, передбаченого статтею 330 КК України, лише в тому випадку, якщо вона: а) була отримана в процесі контррозвідувальної чи оперативно-розшукової діяльності у сфері оборони як службова інформація (тобто отримана не випадково); б) стосується сфери оборони країни.

Однак поняття *«службова інформація»* є значно вужчим, ніж поняття «конфіденційна інформація, що є власністю держави». У ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» чітко зазначено, яка інформація може належати до категорії «службова»: 1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; 2) зібрана у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці [4].

У ч. 2 ст. 6 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» передбачено такі *вимоги щодо віднесення інформації до службової*: 1) інформація використовується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації

може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні. *У разі невиконання хоча б однієї з них інформація є відкритою.* Документам, що містять службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування». Віднесення інформації до службової не означає, що вона не є публічною [4].

Оперативно-розшукова інформація – відомості, одержані шляхом проведення оперативно-розшукової діяльності на основі передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» підстав для вирішення завдань, пов'язаних з пошуком і фіксацією фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб і груп, розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, суспільства і держави [5]. До службової інформації, зібраної у процесі оперативно-розшукової діяльності, належить інформація, отримана під час проведення такої діяльності.

Контррозвідувальна інформація – інформація, яка добувається, аналітично обробляється та використовується у контррозвідувальній діяльності і містить ознаки або факти щодо розвідувальної, терористичної та іншої діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України, а також інформація про заходи протидії такій діяльності, щодо запобігання, усунення та нейтралізації загроз інтересам держави, суспільства та правам громадян (ст. 2 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність») [14].

До *службової інформації у сфері оборони країни*, ст. 1 ЗУ від 06.12.1991 р. № 1932-XII «Про оборону України», належать дані щодо: підготовки до збройного захисту та захисту країни в разі збройної агресії або збройного конфлікту; здатності держави до захисту в разі збройної агресії або збройного конфлікту, проведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах підготовки держави до оборони, планів заходів щодо формування та реалізації воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики держави; удосконалення структури, завдань і функцій ЗС та інших військових формувань, їх розвитку, підготовки і підтримання боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності, планування їх застосування; розвитку військово-промислового комплексу, умов мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна в необхідних обсягах; тощо [9].

Отже, для правильної кваліфікації за ст. 330 КК України необхідно встановити *сукупність таких ознак предмету:* інформація має бути службовою; вона має бути зібрана у процесі оперативно-розшукової або контррозвідувальної діяльності чи у сфері оборони країни; відповідні відомості не повинні становити державну таємницю; особі вони були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Саме остання обставина має принципове значення для встановлення зв'язку між особою та інформацією. При цьому не кожна інформація, яка перебуває у розпорядженні державного органу чи військового формування, автоматично набуває статусу предмета кримінального правопорушення за ст. 330 КК України [8].

Однією з найскладніших проблем застосування ст. 330 КК України є визначення меж між службовою інформацією та інформацією, що становить державну таємницю. Закон України «Про державну таємницю» визначає перелік відомостей, які можуть бути віднесені до державної таємниці, зокрема у сфері оборони [7]. До них належать і відомості про стратегічні й оперативні плани, документи бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, мобілізаційне розгортання, організацію, чисельність, дислокацію, бойову готовність, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань. Отже, службова інформація за ст. 330 КК України є своєрідною проміжною категорією інформації з обмеженим доступом**,** яка не досягає правового рівня державної таємниці, однак її незаконне передання може створювати істотні ризики для функціонування державного апарату, правоохоронної діяльності та обороноздатності держави.

Об'єктивною стороною правопорушення за ч. 1 ст. 330 КК України охоплює дві альтернативні форми поведінки: передачу відповідних відомостей іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам; збирання відповідних відомостей з метою їх передачі зазначеним іноземним суб'єктам. Таким чином, законодавець криміналізує не лише фактичне передання службової інформації, а й попередню діяльність, коли особа цілеспрямовано збирає відповідні відомості для їх подальшого передання [2]. Під *передачею відомостей* слід розуміти доведення відповідної інформації до відома іноземного підприємства, установи, організації або їх представника. Спосіб передачі для складу кримінального правопорушення принципового значення не має. Вона може здійснюватися безпосередньо або за допомогою засобів комунікації, у документальній, електронній, усній чи іншій формі, якщо внаслідок цього інформація фактично надходить до відповідного адресата. Водночас для правової оцінки необхідно встановити саме факт передачі відомостей, які мають передбачені ст. 330 КК України ознаки**,** оскільки передання загальнодоступної інформації саме по собі не утворює складу кримінального правопорушення. Другим альтернативним діянням *є збирання відомостей з метою їх подальшої передачі* і законодавець встановлює кримінальну відповідальність уже на стадії цілеспрямованого збирання інформації [2]. На відміну від звичайного отримання інформації у процесі службової діяльності, кримінально караним є саме цілеспрямоване збирання відомостей, поєднане зі спеціальною метою – передати їх іноземному підприємству, установі, організації або їх представнику.

Передача таких відомостей – повідомлення їх вказаним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам будь-яким способом. Вона можлива в усній (розповідь) чи письмовій (лист, креслення, план, малюнок, аудіо-, відеозапис тощо) формі і може здійснюватись особисто при зустрічі, під час розмови телефоном, по радіо, телекомунікаційними мережами, з використанням тайників, через посередників тощо [2]. *Як приклад*, Особа 1, працюючи на посаді професора кафедри фізичних основ електронної техніки Харківського національного університету радіоелектроніки та перебуваючи за місцем своєї роботи надав згоду на участь у IV Китайсько-Українському науково-технічному форумі, який відбувся на базі Харбінського політехнічного інституту, надіславши електронний лист організаторам заходу. Разом із цим, під час підготовки матеріалу для проведення лекцій, у Особи 1 виник умисел на передачу службової інформації у сфері оборони країни іноземній установі, шляхом копіювання фотоматеріалів науково-дослідної роботи, яка має гриф обмеження доступу «Для службового користування», одним з авторів якої власне є сам Особа 1. Продовжуючи реалізацію свого злочинного умислу, Особа 1 здійснив копіювання відомостей зазначеної науково-дослідної роботи, що стали відомі йому у зв'язку з виконанням ним його службових обов'язків, на власний USB флеш-накопичувач, з метою використання у своїй презентації під час участі у вищевказаному форумі та подальшої передачі представникам даної іноземної наукової установи. Однак, під час проходження митного огляду речей Особа 1 на митному посту «Бориспіль-аеропорт» Київської митниці ДФС при спробі його вильоту з України до КНР співробітниками митниці виявлено USB флеш-накопичувач, на якому містились електронні файли з фотознімками вищезазначеної роботи. Таким чином, Особа 1 своїми умисними протиправними діями, вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 330 КК [13].

Збирання відомостей, що становлять службову інформацію, полягає в добуванні її різними способами (підслуховування, випитування, фотографування, зняття інформації з баз даних тощо). У разі коли збирання інформації проводилося шляхом незаконного використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації чи викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службової особи своїм службовим становищем, дії винної особи за наявності всіх необхідних ознак необхідно кваліфікувати також за ст. 359 або ст. 362 КК.

За змістом зазначені дії аналогічні тим, що вчинюються при шпигунстві (ст. 114 КК).

У будь-якому разі інформація, що є предметом кримінального правопорушення, передається або збирається з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам. Суть понять «іноземна організація» та «представники іноземних організацій» у статтях 111, 114 і 330 КК практично однакова (за тим винятком, що в останній поняття «іноземна організація» не охоплює поняття «іноземне підприємство» та «іноземна установа»). *Іноземне підприємство (установа, організація)* – будь-яка, незалежно від організаційної форми, зареєстрована в установленому порядку на території будь-якої іноземної держави юридична особа (зокрема й заснована на державній формі власності), зацікавлена в отриманні службової інформації. До кола іноземних організацій належать промислові, науково-дослідні, торговельні, посередницькі та інші підприємства, установи чи організації. До останніх можуть належати благодійні та релігійні іноземні організації. Представник іноземних підприємства, установи, організації – особа, яка є їх працівником та представляє їхні інтереси [12].

Кримінальне правопорушення вважається *закінченим* з моменту передачі або початку збирання з метою передачі відомостей, що становлять службову інформацію, яка збирається конфіденційним шляхом.

Відносно**,** *суб'єкта* кримінального правопорушення ‘ *спеціальний* – фізична особа, осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності і працює в установі, що володіє відомостями, які становлять предмет цього кримінального правопорушення, адже цій особі такі відомості були довірені чи стали відомі у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків зі збирання, аналізування або архівування службової інформації. Важливим є те, що ця інформація виникає в результаті використання оперативних джерел, тобто у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності або стосується сфери оборони країни. Основним акцентом є не наявність у особи статусу службової особи як спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, а наявність службового зв'язку з інформацією і особа повинна мати доступ до відповідних відомостей саме у зв'язку з виконанням покладених на неї службових функцій, оскільки доступ до службової інформації може мати широкий спектр працівників державних органів, військових формувань, правоохоронних структур та інших суб'єктів, а не лише службові особи у вузькому кримінально-правовому значенні. Зберігання такого роду інформації іншими особами, не зазначеними в диспозиції статті, з метою передачі іноземному адресатові, охоплюється поняттям пособництва і має кваліфікуватися за ч. 5 ст. 27, ст. 330 КК.

Що стосується *суб'єктивної сторони* кримінального правопорушення вина у формі *прямого умислу*. Крім того, якщо кримінальне правопорушення вчиняється у формі збирання службової інформації, тобто охоплює і більш ранню стадію суспільно небезпечного діяння, обов'язковою суб'єктивною ознакою також є *мета* – передання службової інформації у сфері оборони країни зібраної в процесі оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам. Отже, випадкове, необережне чи ненавмисне отримання особою відомостей, які належать до службової інформації, саме по собі не може бути кваліфіковане за ст. 330 КК України. Особливо важливим є встановлення усвідомлення особою характеру інформації та спрямованості її дій. Для правильної кримінально-правової оцінки необхідно з'ясувати, чи усвідомлювала особа обмежений характер доступу до відповідних відомостей і чи охоплювався її умислом факт їх передачі визначеному законодавцем іноземному адресату. *Мотиви* вчинення кримінального правопорушення можуть бути різними, але якщо вони є *корисливими*, відповідальність настає за ч. 2 ст. 330 КК.

Підсумовуючи вище викладене зазначимо, що службова інформація є окремим різновидом інформації з обмеженим доступом, яка отримується або створюється суб'єктом владних повноважень у процесі виконання своїх обов'язків і не віднесена законом до державної таємниці. Службовій інформації присвоюється гриф «Для службового користування» і кожен примірник такого документа має номер. Предметом складів кримінальних правопорушень державна зрада та шпигунство є державна таємниця. Згідно із ст. 1 Закону України «Про

державну таємницю», під поняттям «державна таємниця» слід розуміти вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері науки і техніки, оборони, економіки, державної безпеки й охорони правопорядку, розголошення яких може заподіяти шкоду національній безпеці України, і які визнані в порядку, встановленому в цьому Законі, державною таємницею, що підлягає охороні державою. Даний Закон містить вичерпний перелік даних відомостей [7]. Відомості, що належать до кожного з цих видів інформації, є предметом кримінального правопорушення, передбаченого статтею 330 КК, лише в тому разі, якщо вони стосуються сфери оборони країни, але *не є державною таємницею*. У випадку, коли такі відомості становлять державну таємницю, вчинене залежно від суб'єкту кримінального правопорушення і змісту суб'єктивної сторони її складу слід кваліфікувати як державну зраду (ст. 111 КК), шпигунство (ст. 114 КК) або розголошення державної таємниці (ст. 328 КК) [13]. Таким чином, с*т. 330 КК* предметом є виключно *службова інформація* (специфічні дані з ОРД, контрозвідки чи сфери оборони), а державна зрада (ст. 111) та шпигунство (ст. 114*):* предметом є відомості, що становлять державну таємницю. Передача або збирання секретних даних із грифом секретності «таємно», «цілком таємно» чи «особливої важливості» кваліфікується за цими статтями [6]. Разом з тим, відповідно до Закону України «Про державну таємницю», одним із видів державної таємниці є також інформація у сфері оборони держави. Тому, у правозастосуванні можуть виникати випадки, коли поширення або збирання інформації з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам фактично підпадатиме під ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК і кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 111, 114 КК [1]. Для уникнення помилок під час кваліфікації кримінально протиправних діянь, видається доцільним виключити із диспозиції статті 330 КК України вказівку на вид службової інформації – у сфері оборони країни. Суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст.330 КК, є особа, якій відомості, що становлять державну таємницю (службову інформацію), були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Категорії працівників, які допускаються до роботи з виданнями з грифом «Для службового користування», визначаються керівниками організацій. Суб'єктом вчинення державної зради може бути лише громадянин України, а суб'єктом шпигунства – лише іноземець або особа без громадянства [2].

Таким чином, ключовим критерієм розмежування має бути не лише характер переданих відомостей**,** а насамперед спрямованість умислу, статус адресата, характер сприяння іноземній державі або її представникам та спрямованість посягання. Наприклад, для державної зради не є обов'язковою ознакою передання інформації саме з обмеженим доступом, а важливим є встановлення спрямованості відповідних дій на надання допомоги представникам держави-агресора у проведенні підривної діяльності проти України. І, якщо передання інформації фактично є складовою діяльності, спрямованої на допомогу іноземній державі у проведенні підривної діяльності проти України, то необхідно оцінювати вчинене передусім крізь призму положень про державну зраду. Таким чином, формальне встановлення факту передання службової інформації іноземному адресату не повинно автоматично зумовлювати кваліфікацію за ст. 330 КК України**.**

Висновки. В умовах воєнного стану ефективність кримінально-правової охорони службової інформації набуває особливого значення. Водночас посилення відповідальності повинно поєднуватися з дотриманням принципів законності, юридичної визначеності, індивідуалізації кримінальної відповідальності та недопущенням необґрунтованого розширення кримінально-правової заборони. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що ст. 330 КК України є важливим елементом кримінально-правового механізму охорони інформаційної складової національної безпеки України. Специфіка цієї норми полягає в тому, що предметом кримінального правопорушення є не будь-яка службова інформація, а відомості, зібрані у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності або у сфері оборони країни, які не належать до державної таємниці. Об'єктивна сторона

кримінального правопорушення характеризується альтернативними діями – передачею відповідних відомостей або їх збиранням з метою подальшої передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям чи їх представникам.

Особливе значення має розмежування ст. 330 КК України з державною зрадою та шпигунством. Оскільки наявність у диспозиції ст. 330 КК України прямої вказівки на відсутність ознак цих кримінальних правопорушень свідчить про необхідність комплексної оцінки фактичних обставин справи, насамперед спрямованості умислу та характеру посягання на інтереси держави. Тому, перспективними напрямами подальших наукових досліджень є розроблення критеріїв відмежування службової інформації від державної таємниці, удосконалення підходів до розмежування ст. 330 і ст. 111 КК України, критерії віднесення інформації до предмета ст. 330 КК України; визначення моменту закінчення кримінального правопорушення; встановлення спеціальної мети при збиранні інформації; визначення змісту поняття «тяжкі наслідки для інтересів держави»; розмежування ст. 330 КК України з державною зрадою і шпигунством; встановлення умислу особи; визначення ролі іноземного адресата інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Головіна О. О. Характеристика об’єкта державної зради. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 4 (70). С. 185–191.

2. Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень [Текст] : навч. посіб. / [О.М. Алексійчук, І.А. Вартилецька, В.В. Голубош та ін.]; за заг. ред. О.С. Тарасенка. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 7БЦ, 2026. 587 с.

3. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А.В. Савченка, В. В. Чернєя. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 1064 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та доповн. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

6. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін. ; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернєя. Київ : Норма права, 2022. 278 с.

7. Про державну таємницю: Закон України від 21.01. 1994 р. № 3855-XII / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text

8. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 No2469-VIII / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

9. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. No 1932-XII / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text

10. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text

11. Про розвідку: Закон України від 17.09. 2020 р. № 912-IX / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL:. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text

12. Теоретико-кримінальні засади державної політики у сфері національної безпеки: монографія. Київ : 7БЦ, 2025. 225с.

13. Вирок Дзержинського районного суду м. Харкова від 22.04.2019 р. Справа № 638/5564/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/.

14. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26. 12. 2002 року № 374-IV / Офіц. сайт Верховної Ради України. URL:. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text

Дата першого надходження статті до видання: 30.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026